

زبان و رسانه

باگلیش به زبان فارسی و رادیو

(مجموعه مقالات هم‌اندیشی زبان و رسانه)

■ نویسنده: محمد پروری

■ ناشر: طرح آینده، ۶۲۴ صفحه

■ دکتر سیدرضا نقیب‌السادات

کتاب حاضر مجموعه مقالاتی است که صاحب‌نظران در هم‌اندیشی زبان و رسانه عرضه کرده‌اند. اهداف کلی این هم‌اندیشی بدین شرح بوده‌است: (۱) تبیین نسبت زبان با رسانه‌های جمعی، با تأکید بر زبان فارسی و رسانه رادیو؛ (۲) طرح مباحث نظری کلی درباره زبان و رسانه؛ (۳) تبیین وضع زبان فارسی در صدا و سیما و نقد این زبان، با تأکید بر زبان رادیو؛ (۴) تبیین اصول و معیارهای نویسندگی در رادیو و نیز متن آن؛ (۵) بررسی زبان معیار، با تأکید بر زبان معیار فارسی، و موارد کاربرد آن در رادیو؛ (۶) بررسی کاربرد گونه‌های زبانی غیرمعیار در صدا و سیما؛ (۷) توجه دادن به پیشینه و قدمت زبان فارسی و لزوم حفاظت از آن، در عین گسترش و غنی‌سازی این زبان برای کاربردهای امروزی؛ (۸) نگاه جامعه‌شناختی به زبان رسانه‌های جمعه، با تمرکز بر زبان رادیو؛ (۹) پرداختن به قالبهای زبانی پرکاربرد در رسانه‌های جمعی؛ (۱۰) طرح مباحث کلی زبانی.

مقالات گردآمده را می‌توان در چند مقوله دسته‌بندی کرد: تعدادی از مقالات درباره موضوعات زبانی است (بدون در نظر داشتن زبانی خاص)، که بیشتر صبغه نظری دارد؛ دسته‌ای دیگر از مقالات مربوط به زبان فارسی و ویژگیهای آن است، اعم از زبان فارسی در رسانه‌های مکتوب و در صدا و سیما؛ دسته سوم مقالاتی است که موضوع آنها کاربرد زبان در رسانه است، البته با توجه بیشتر به رسانه‌های جمعی (با تأکید بر رسانه‌های سمعی و بصری، خصوصاً رادیو) موضوع پژوهش

مشترک آنهاست، موجب شده تا حوزه تأثیر و تأثر زبان گسترش یابد و به کارگیری آن فنی تر و تخصصی تر شود.»

رسانه ممکن است موجب گسترش و تقویت زبان شود یا آن را تضعیف کرده و از قدرت و قوت بیندازد. این به میزان دانش و شیوه نگاه و عمل تولیدکنندگان متون رسانه‌ای بستگی دارد. از این رو، آگاهی‌های زبانی برای چنین کسانی شرط لازم کار در رسانه است. به علاوه، به سبب فراگیری رسانه‌های جمعی، اکنون، بر خلاف گذشته، برنامه‌ریزی زبانی و افزایش دانش زبانی و دقت و وسواس در به کارگیری زبان، امری ضروری و واجب است. این ضرورت و وجوب در خصوص زبان فارسی، به علت قلت گویش‌وران آن در قیاس با برخی از زبانهای دیگر و نیز سابقه و آثار کهن آن، دو چندان می‌شود. همچنین امروزه، زبان به فقط وسیله ارتباط، بلکه ابزار گسترش و افزایش قدرت سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و غیره است.

اگر چه در مجموعه حاضر، هم به مباحث نظری و هم عملی پرداخته شده است؛ اما نیاز ما بسیار بیش از اینهاست؛ بسیاری از مباحث در این عرصه وجود دارد که باید به آنها با رویکردی علمی- پژوهشی توجه کرد. از جمله: گونه‌های ادبی در رسانه‌های جمعی، به‌ویژه در صدا و سیما؛ ملاکهای درست و غلط و تجویزهای زبانی؛ طرح دیدگاه‌های مختلف درباره زبان و ملاکهای گزینش آنها برای برنامه‌ریزی زبانی؛ زمینه‌ها و اصول کاربرد گونه‌های زبانی در رسانه‌های جمعی؛ ویژگی‌های ویرایش در رسانه‌های جمعی و اصول آن؛ نقش زبان در اخبار و یا سایر برنامه‌های وسایل ارتباطی و غیره.

به‌رحال ویژگی ممتاز این اثر، دیدگاه‌های مختلف صاحب‌نظران نسبت به نقش زبان در رسانه است که امکان واریسی مقولات زبانی را در رسانه رادیو فراهم آورده‌است.

بوده است.

مقالات عرضه شده و نویسندگان آنها به شرح ذیل است:

بررسی ویژگی‌های کلامی گزارشگران ورزشی/ فریار اخلاقی، بهروز محمودی بختیاری

خط فارسی و رسانه‌های گروهی/ محرم اسلامی
نقش‌های زبان و فضا سازی در زبان فارسی/ آزیتا افراشی
زبان فارسی و ویژگی‌های نمایشی/ منصور براهیمی
نگاهی به انواع اشتباهات زبانی در صدا و سیما/ حمید حسنی
نویسندگی در رادیو و اصول نوشتاری رادیویی/ حسن خجسته
خوانش شاهنامه/ ابوالفضل خطیبی

نقش «نویسنده» در شکل‌گیری زبان رادیو/ محمد صالح ذاکری
ساخت اطلاعی و جملات نشان‌دار فارسی/ محمد راسخ مه‌ند
زبان: گفتار و نوشتار/ هوشنگ رهنما

زبان معیار و پیوستار گونه‌های زبانی معیار/ فرهاد ساسانی
عوامل فهم‌شناختی مؤثر در برداشت شنوندگان رادیو/ فرهاد ساسانی

جامعه‌شناسی زبان و مسئله زبان رادیو/ فرزاد سجودی
نشانه‌شناسی رادیو/ فرزاد سجودی

زبان مخفی و کاربرد آن در رسانه/ سید مهدی سمائی
زبان صدا و سیما و انحراف آن/ احمد سمعی (گیلانی)

درست و غلط در زبان/ ویدا شقاقی؛ آسیب شناسی متن رادیویی/
محمد شهبان

[نا] هماهنگی بیان و محتوا در رادیو/ محمد شهبان

زبان فارسی قدیم از چه زمان معیار شده است؟/ علی اشرف صادقی

ضرورت واژه‌سازی علمی و کاربردی آن در رسانه‌ها / علاءالدین طباطبایی

قرائت صحیح اشعار عروضی فارسی/ امید طیب‌زاده
بررسی گونه‌های زبانی در رسانه‌های سمعی و بصری/ سعید عربان

گوناگونی آزاد واجی زبان فارسی در رادیو/ مه‌بد غفاری

پیام رادیو در چارچوب ارتباط زبانی/ مه‌شید مشیری

تلفظ طبیعی در رادیو/ هرمز میلانیان

مراتب زبان در ترجمه شعر/ ابوالحسن نجفی

کودک در کهکشان مارکتی/ سیما وزیرنیا

کتاب شناسی فارسی و لاتین

در دیباچه کتاب ضمن معرفی مباحث مطرح شده به نقش زبان در دنیای امروز و کاربرد آن در رسانه‌ها نیز توجه شده‌است:

«در روزگار ما، زبان، همچون دیگر پدیده‌های انسانی، کارکردهایی پیچیده یافته است. ظهور رسانه‌های جدید، که فراگیری از ویژگی‌های